

ชื่อเรื่องภาษาไทย	ปัจจัยกำหนดการอยู่อาศัยหลังแต่งงาน ในพื้นที่โครงการเฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี : แบบแผนทางวัฒนธรรม และการเข้าถึงทรัพยากร
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ	Determinants of Post Nuptial Residence in KDSS: Cultural Pattern and Accessibility to Resources
ผู้เขียน	นายสินธุ์ ราชสีห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี จำปากลาง
สถาบัน	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลักคือ หนึ่งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการอยู่อาศัยหลังสมรสภายใต้บริบทของวัฒนธรรมเมือง วัฒนธรรมชานเมือง วัฒนธรรมที่สูง วัฒนธรรมผสมผสาน และวัฒนธรรมพีชไร์ ในพื้นที่โครงการเฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี สองเพื่อศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการอยู่อาศัยหลังแต่งงาน และประเด็นสุดท้ายคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการอยู่อาศัยหลังแต่งงาน เพื่อต่อยอดองค์ความรู้การอยู่อาศัยหลังแต่งงานตามการเข้าถึงทรัพยากร (Lucrilocality) ในสังคมไทย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากโครงการเฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี (KDSS) นำมาศึกษารูปแบบแนวโน้มการอยู่อาศัยหลังแต่งงาน ระหว่างปีสำรวจ พ.ศ. 2544 – 2547 และวิเคราะห์ปัจจัยด้านแบบแผนทางวัฒนธรรม และการเข้าถึงทรัพยากรที่สัมพันธ์กับการอยู่อาศัยหลังแต่งงานในปี พ.ศ. 2546 ด้วย Multinomial logit model

จากการวิเคราะห์สตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-34 ปี เมื่อ ปี พ.ศ.2546 จำนวนทั้งสิ้น 3,143 คน พบว่ารูปแบบการอยู่อาศัยหลังสมรสที่พบในพื้นที่โครงการกาญจนบุรีมีความแตกต่างจากงานวิจัยหลายเรื่องที่ได้ศึกษาก่อนหน้านี้ ซึ่งระบุว่า การอยู่อาศัยฝ่ายภรรยาเป็นรูปแบบการอยู่อาศัยที่พบมากในสังคมไทย (Chamrathirong et al, 1991 Podhisita, 1994; Sara R. Curran et al ,2000) แต่ผลการศึกษาในระดับพื้นที่ศึกษากลับพบว่ารูปแบบการอยู่อาศัยแบบแยกต่างหาก(Neolocal) เป็นรูปแบบการอยู่อาศัยหลังสมรสหลัก รองลงมาคือการอยู่อาศัยฝ่ายสามี และภรรยา ตามลำดับ

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์หลายตัวแปรในแบบจำลองที่สามารถอธิบายได้ดีที่สุดพบว่า บริบททางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการอยู่อาศัยหลังสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงนัยความสำคัญของรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นปัจจัยกำหนดการเลือกรูปแบบการอยู่อาศัยหลังสมรส นอกจากนั้นการเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดินทั้งความสามารถในการถือครองกรรมสิทธิ์อื่นได้มาจากการแบ่งที่ดินจากครัวเรือนเดิมของแต่ละฝ่าย หรือที่ดินที่ได้มาเองโดยสามีหรือภรรยา ซึ่งเป็นสิ่งชี้วัดความสามารถการเข้าถึงทรัพยากรที่มากกว่าของอีกฝ่ายหนึ่ง ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน และขีดจำกัดการเข้าถึงที่ดินในเขตบ้านเกิดเดิมของสตรีและคู่สมรสสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการเลือกชุมชนที่อยู่อาศัยหลังสมรสในปัจจุบัน ดังนั้นผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงยืนยัน แนวคิดการเลือกที่อยู่อาศัยหลังการสมรสตามการเข้าถึงทรัพยากร